

Ключевые слова: авторитетный контроль, авторитетные файлы, авторитетные записи, индивидуальные авторы, электронные каталоги, библиографическая запись, Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского.

О. Н. Pomchalova

Headings of Individual Authors in Authority Records as a Means of Increasing the Availability of Information in an Electronic Catalogue of a Scientific Library

The article highlights the issue of launching an authority file of individual authors in the format of IDLIS/AUTHORITY for the electronic catalogue of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine. The author reveals the role of AF «IA» in the unification of bibliographic records, which, in turn, will help to avoid errors while creating the records.

Key words: authority control, authority files, authority records, individual authors, electronic catalogues, bibliographic record, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine.

Надійшла до редколегії 14.11.2013 р.

УДК 025.4.036:004.65:025.343.1]-044.64

Н. Є. Зоріна,

наук. співроб. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

**БАЗА ДАНИХ АВТОРИТЕТНОГО ФАЙЛА «ПРЕДМЕТНІ ЗАГОЛОВКИ»
ЕЛЕКТРОННОГО КАТАЛОГУ ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО –
ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ**

Висвітлено основні аспекти процесу започаткування бази даних авторитетного файлу тематичних предметних рубрик із питань освіти, педагогіки й психології електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського; розкрито його значення для формування інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу; розглянуто технологію створення авторитетного файлу «Предметні заголовки».

Ключові слова: предметні рубрики, предметні заголовки, предметизація, електронні каталоги, авторитетні файли, авторитетні записи, бібліотеки, інформаційні ресурси.

Постановка проблеми. Формування й розвиток повноцінного інформаційного ресурсу з питань освіти й науки є важливим завданням сучасної наукової бібліотеки. Науково-інформаційне забезпечення інноваційного розвитку освіти, науки, фахових потреб науковців і практиків освітянської галузі України, сприяння здійсненню наукових досліджень у галузі педагогіки та психології, упровадження досягнень науки в практику роботи навчальних закладів є головною метою діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), яка за своїми функціями й завданнями є не тільки головною бібліотекою освітянської галузі, а й галузевим інформаційним, науково-методичним і координаційним центром. Зокрема на шляху до реалізації поставленої мети пріоритетним та актуальним завданням є формування на її базі інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГР) з питань освіти, педагогіки та психології на засадах кооперування з провідними книгозбірнями мережі освітянських бібліотек [10].

Використання автоматизованих інформаційно-пошукових систем (ІПС), формування електронних каталогів (ЕК) і бібліографічних баз даних (БД) дозволяє організувати процес забезпечення інформаційних потреб користувачів на якісно новому рівні, а можливості інформаційного пошуку значно розширюються в порівнянні з можливостями традиційних карткових каталогів.

Упровадження інформаційних технологій у процес каталогізації документів значно розширює та полегшує можливості всіх видів пошуку. Зокрема, зростає актуальність предметного введення й пошуку інформації в ЕК. Автоматизація процесів каталогізації та можливість здійснення в БД тематичного пошуку призвела до необхідності смислового опрацювання документів, упровадження й використання інформаційно-пошукових мов предметного типу. Нині переважна більшість бібліотек усвідомили важливість предметного введення інформації, приступили до електронної каталогізації й відчули гостру необхідність в отриманні повноцінного списку заголовків предметних рубрик. Це особливо актуально, оскільки з появою електронних каталогів предметні файли бібліотек різного типу й профілю перестають бути замкнутими системами, що обслуговують певне коло користувачів, і питання уніфікації предметизації стоїть сьогодні особливо гостро як у плані можливості одноразового опрацювання документів, так і в плані широкого обміну інформацією. Велику організуючу роль в цьому напрямі відіграє система машиночитних форматів каталогізації.

У процесі формування електронних каталогів (ЕК) і баз даних (БД) у бібліотек виникає потреба в обміні інформацією – поширенні своїх бібліографічних записів (БЗ) і використанні інформації, накопиченої іншими бібліотеками шляхом упровадження різних форм кооперативної співпраці. Розвиток корпоративних мереж, упровадження таких форм міжбібліотечної взаємодії, як створення зведених електронних каталогів, обмін бібліографічними базами даних, взаємне надання бібліотеками доступу до своїх інформаційних ресурсів потребують ведення автоматизованої каталогізації в єдиному форматі з дотриманням єдиних для всіх правил каталогізування, зокрема використання нормативних, інструктивних і методичних матеріалів з питань індексування. Одним із головних показників якості масивів бібліографічної інформації, створених з використанням автоматизованих бібліотечних інформаційних систем (АБІС), є ступінь стандартизації під час формування основних полів бібліографічних записів, зокрема пошукових. В умовах кожної окремої бібліотеки питання стандартизації вирішується шляхом створення й використання низки довідників різної структури, що містять нормативну інформацію – нормативних баз даних. На жаль, у різних бібліотеках України використовується не тільки різне програмне забезпечення для ведення електронних каталогів (ІРБІС, УФД-Бібліотека, MARC-SQL та ін.), а й різні формати подання баз знань, необхідним елементом яких є різні мови індексування (мови класифікаційного типу, дискрипторні мови тощо), а також і різні методики змістовного опрацювання документів, що істотно впливає на ефективність обміну інформацією, ускладнює доступ до них віддалених користувачів.

Тому в процесі інтегрування інформаційних ресурсів різних бібліотек на корпоративних засадах виникає проблема уніфікування зазначених нормативних баз даних із метою забезпечення доступу до об'єднаних інформаційних ресурсів. У зв'язку з цим великого значення набуває уніфікація в предметизації, а саме: розроблення загальних принципів предметизації, удосконалення інформаційно-пошукової мови (ПІМ) предметизації й створення авторитетних файлів (АФ) предметних рубрик [2, 8, 15].

Аналіз наукових досліджень. Питання предметизації документів і створення авторитетних файлів предметних рубрик в електронних каталогах в Україні та зарубіжних країнах досліджували В. Г. Войскунський [11], Т. Л. Масхулія [5], А. В. Муктепавел [7], Ю. Г. Селіванова [5, 11], Н. В. Стрішенець [12], В. Суворова [13], М. М. Чегринець [14] та інші. Досвід бібліотек у створенні АФ предметних рубрик описано в джерелах [3, 5, 7, 9, 11, 14, 15]. Проблема уніфікації й стандартизації, авторитетного контролю в предметизації розглядається в працях І. П. Антоненко [1], Т. Л. Масхулії [5, 6], Я. Г. Юрченко [15] та ін. Історія авторитетного контролю досліджувалась у роботах С. Г. Коваленко [4], А. В. Муктепавел [7], Н. В. Стрішенець [12], В. Суворової [13].

Робота зі створення галузевого Авторитетного файла предметних рубрик із питань освіти, педагогіки та психології проводилася фахівцями відділу наукового опрацювання документів і організації каталогів у межах виконання наукового дослідження за темою **«Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського»** (наук. керівник – канд. іст. наук, старш. наук. співроб., директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського П. І. Рогова).

Актуальність роботи зумовлена необхідністю активізації формування ІПР із питань освіти, педагогіки та психології через упровадження кооперативних форм співпраці. Зокрема, створення Авторитетного файла «Предметні заголовки» (АФ «ПЗ») і використання його в процесі формування ІПР сприятиме уніфікації в створенні записів в ЕК як у межах однієї бібліотеки, так і в умовах міжбібліотечної взаємодії, особливо в умовах кооперування діяльності бібліотек, створення зведених баз даних, обміну бібліографічними записами тощо. Робота, розпочата в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, є першою в Україні спробою створення такого інформаційного продукту й першим кроком на шляху до уніфікації в предметизації документів. Автором не було виявлено аналогічних галузевих баз даних предметних заголовків, доступних для інших користувачів. Сьогодні аналогів створюваному нами інформаційному продукту в мережі освітянських бібліотек немає. Крім того, необхідність точних, конкретних, чітких формулювань термінів є дуже важливим чинником у процесі предметизації як для розкриття змісту документів, так і для максимальної ефективності тематичного пошуку, що має вагоме значення для ефективної кооперативної взаємодії бібліотек, а тому також обумовлює актуальність

цієї роботи. **Наукова новизна роботи** полягає в тому, що вперше в Україні на наукових засадах створюється галузевий інформаційний ресурс із перспективою використання його в процесі інтеграції освітянських бібліотек.

Метою статті є обґрунтування теоретичних, науково-методичних й організаційних засад формування бази даних Авторитетного файла «Предметні заголовки» для забезпечення максимальної точності, конкретності, чіткості в процесі предметизації документів, розкриття їхнього змісту, а також для досягнення максимальної ефективності тематичного пошуку в електронних каталогах (базах даних).

Завданням статті є висвітлення особливостей формування галузевої бази даних Авторитетного файла «Предметні заголовки» ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, реалізованому з використанням САБ ІРБІС.

Основна частина. Упровадження інформаційних технологій у процес каталогізації документів значно розширює й полегшує можливості всіх видів пошуку. Зокрема, зростає актуальність предметного введення та пошуку інформації в ЕК. Автоматизація процесів каталогізації та можливість здійснювати в БД тематичний пошук призвела до необхідності смислового опрацювання документів, упровадження й використання інформаційно-пошукових мов (ІПМ) предметного типу [8–9]. Оперативність і повнота пошуку інформації залежить від якості формування пошукового образу документа (ПОД), адекватного відображення його змісту в інформаційно-пошуковій системі (ІПС). Якість опрацювання документів повинна забезпечувати максимум пошукових можливостей ЕК для релевантного пошуку й виконання різних запитів, задоволення інформаційних потреб користувачів – зміст документа, знайденого в результаті пошуку, має відповідати змісту інформаційного запиту. А це означає, що зростають і вимоги до лінгвістичного забезпечення ІПС.

Електронна каталогізація, зберігаючи основні принципи традиційного опрацювання документів, надає більше можливостей для використання предметизаційної ІПМ. Це пов'язано з тим, що в електронному середовищі питання щодо обсягу та кількості термінів індексування втрачає свою актуальність. У машиночитних ІПС є можливість присвоїти документу більшу кількість предметних рубрик, що сприяє більш глибокому, точному, адекватному розкриттю змісту документа. Кожна предметна рубрика є закінченою думкою й дає точну інформацію про документ, а комплекс ПР з усіма підзаголовками дає можливість розкрити предмет багатоаспектно, що забезпечує точний результат і мінімум інформаційного шуму в процесі пошуку потрібної теми [9]. Мова ПР є ефективним засобом індексування й пошуку інформації лише за наявності єдиної системи предметизації й стандартизованого словника предметних рубрик, представленого в ЕК у формі авторитетного файла.

Авторитетний файл предметних рубрик (АФ ПР) – це машиночитний список, що містить сукупність авторитетних, посилальних і довідкових записів, у яких представлено всю необхідну інформацію про точки доступу: усталена форма

точки доступу; варіантні форми точки доступу; взаємозв'язки різних форм точок доступу між собою, кодована інформація про точки доступу й про запис загалом; примітки, що належать до точки доступу (наприклад, пояснення термінів, історичні довідки тощо); відомості про установу, яка відповідає за складання запису) тощо. АФ ПР дає можливість проводити глибокий і результативний пошук в ЕК, забезпечує його повноту й точність і використовується як контролюючий словник в організації тематичного доступу до БЗ документів.

Оскільки процес предметизації є досить суб'єктивним, дотримання загальних правил і проходження визначених етапів стають обов'язковими. Необхідність додержання принципу уніфікації заголовків бібліографічних записів спричинила виникнення спеціальної інформаційної технології її забезпечення. Такою технологією й став авторитетний/нормативний контроль. Він дозволяє:

- забезпечити якість наукового опрацювання документів;
- уніфікувати введення інформації, у результаті чого досягається одноманітність вводу, скорочується кількість помилок;
- зменшити суб'єктивні дії предметизатора;
- прискорити опрацювання документів, оскільки потрібні елементи беруться з авторитетного запису, а не вводяться кожного разу заново;
- здійснювати релевантний пошук у базах даних.

Основним типом запису в АФ «ПЗ» є авторитетний/нормативний запис (АЗ), представлений у машиночитній формі, що містить інформацію про прийняті (затверджені) заголовки предметних рубрик. Окрім прийнятого заголовка, до АЗ можуть бути включені варіантні форми заголовків, посилання, довідки, примітки каталогізатора, індекси УДК, ББК та інша додаткова інформація, що характеризує заголовок або авторитетний запис загалом. Сукупність АЗ утворює авторитетний/нормативний файл.

АФ «ПЗ» має відповідати вимогам, які висуваються до всіх інформаційно-пошукових мов, а саме:

- повно й точно передавати зміст, а в разі необхідності – форму та призначення документів, відображених в ЕК;
- забезпечувати однозначність тлумачення термінів індексування;
- допускати багатоаспектне індексування;
- допускати внесення змін (доповнень і виправлень);
- забезпечувати достатню простоту й зручність індексування, інформаційного пошуку та ведення ЕК;
- відображати сучасний стан терміносистеми в галузі освіти, педагогіки, психології й суміжних дисциплін.

Підготовчим етапом формування бази даних Авторитетного файлу «Предметні заголовки» у САБ ІРБІС64 ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського була підготовка фахівцями відділу наукового опрацювання документів і організації каталогів, зокрема за участі автора статті, методичних рекомендацій «Предметизація документів з

питань освіти, педагогіки та психології», робота над якими продовжувалася протягом 2009–2012 рр. На базі цих рекомендацій у 2013 р. було підготовлено практичний посібник з однойменною назвою, у якому викладено основні теоретичні та практичні засади ручної й автоматизованої предметизації різних типів і видів документів на різних носіях інформації, а також розглянуто специфічні особливості предметизації документів у галузевому аспекті. Невід’ємною і надзвичайно важливою складовою документа є «Словник предметних заголовків». Це перша спроба створення вітчизняного галузевого україномовного словника для предметизації документів із питань освіти, педагогіки, психології та суміжних галузей знань, у якому зібрані терміни вищезазначеної тематики й на основі якого може здійснюватися індексування документів для організації електронних каталогів, формування авторитетних файлів предметних заголовків і пошук необхідної інформації. Словник є базовим для формування БД Авторитетного файла «ПЗ» ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Наступним кроком до створення АФ «ПЗ» стало розроблення автором у 2012 р. інструкції «Формування бази даних Авторитетного файла «Предметні заголовки» електронного каталогу ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського», що регламентує технологічний процес формування бази даних АФ «Предметні заголовки» у режимі автоматизованого опрацювання документів для організації електронного каталогу. В інструкції детально описано технологію створення АЗ, визначено список необхідних полів і підполів, розкрито їхній зміст, а також описано технологію редагування АЗ. Зокрема, у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського за визначеною технологією окремо створюються авторитетні записи для тематичних предметних рубрик у БД «Предметні заголовки», а також для предметних рубрик, присвячених особам й організаціям у відповідних БД: АФ «Індивідуальні автори», АФ «Колективні автори».

У машиночитних ІПС, зокрема в САБ ІРБІС, авторитетні записи предметних рубрик окрім основного прийнятого заголовку ПР (із підзаголовками або без них) містять посилання й довідки, в яких зазначаються неприйняті форми предметних заголовків, а також зв’язані предметні рубрики різних видів («Предметна рубрика», «Ім’я особи», «Назва організації») із посиланнями на основну прийняту форму заголовка ПР; інформаційні примітки, індекси УДК і ББК та інша інформація, що характеризує зазначену рубрику. Для уникнення невиправданого збільшення обсягу БД, підвищення рівня уніфікування й зменшення інформаційного шуму було ухвалено методичне рішення щодо створення в БД АФ «ПЗ» переважно однорівневих записів без використання тематичних, географічних, хронологічних і формальних підзаголовків. Підполя «Тематичний підзаголовок», «Географічний підзаголовок», «Хронологічний підзаголовок» і «Формальний підзаголовок» заповнюються каталогізатором безпосередньо під час опрацювання документів із використанням відповідних словників у процесі формування ПР після введення предметного заголовка через **AUTHORITY-файл**. Авторитетні записи в БД АФ «ПЗ» створюються

винятково з використанням «Словника предметних заголовків», українською мовою, з дотриманням норм сучасної орфографії. Уся інформація щодо предметного заголовка вводиться у відповідні поля й підполя авторитетного запису. Заголовок тематичної предметної рубрики зазначається в полі **210: «Основна (уніфікована) предметна рубрика»**. Якщо предметний заголовок, на який формується АЗ в АФ «ПЗ», має варіантні форми (інші форми написання, синоніми, інвертовану форму, аббревіатуру тощо), АЗ створюється тільки для прийнятого ПЗ. Усі інші варіантні форми ПЗ вважаються неприйнятими й не можуть бути заголовками інших АЗ. Неприйняті ПЗ відображаються в полі **«410: Посилання “див.”»**. Самостійні АЗ в АФ «ПЗ» для варіантних (неприйнятих) форм ПЗ не створюються. Таким чином, використання АФ «ПЗ» дозволяє вирішити такі проблеми, як усунення синонімії, омонімії, полісемії.

До прийнятого ПЗ, зазначеного в полі **«210: Основна (уніфікована) предметна рубрика»**, зазначаються також зв'язані ПЗ, до яких робляться посилання в полі **«550: Посилання “див. також” (Предметна рубрика)»**. Для кожного зі зв'язаних прийнятих ПЗ потрібен самостійний авторитетний запис у БД АФ «ПЗ». Після збереження запису вся інформація з поля **«550: Посилання “див. також” (Предметна рубрика)»** автоматично переноситься в поле **«510: Посилання “див. також” (Зв'язані основні предметні рубрики)»**, а поле **550** спустошується. Надалі інформація щодо зв'язаних прийнятих ПЗ відображається в полі **510**.

Для більш точного пояснення зв'язку між основним прийнятим ПЗ у полі **210** і зв'язаними прийнятими ПЗ у полях **550 (510)**, якщо посилання «див. також» не розкриває зв'язок між предметними заголовками в АЗ достатньо повно, використовується поле **305: «Текстова посилальна примітка “Див. також”»**:

- для зазначення ієрархічних зв'язків між основним і зв'язаними ПЗ;
- для зазначення зв'язків між ПЗ, якщо зв'язані ПЗ не мають чітко визначених ієрархічних відносин з основним прийнятим ПЗ;
- якщо до основного ПЗ є одночасно кілька видів посилань «див. також»;
- у випадку зміни термінології, наприклад, коли прийнятий заголовок із певного часу не використовується як застарілий, а вживається інший, сучасніший.

У поле **300 «Інформаційна примітка»** записується будь-яка інформація щодо заголовка: історична довідка; пояснення значення терміна тощо. Інформація з цього поля відображається в повному АЗ і може бути використана каталогізатором як допомога в процесі визначення ПР.

Крім того, авторитетний запис містить відомості:

- про установу, відповідальну за складання запису – у полі **801 «Джерело складання запису»**;
- про дати складання або редагування АЗ й особистий код каталогізатора – у полі **907 «Систематизатор, дата»**.

Інші поля визначено як факультативні для заповнення.

У процесі предметизації документів для того, щоб ввести предметний заголовок, потрібно скористатися підполем «Введення через AUTHORITY-файл» у полі 606 «Предметна рубрика». Каталогізатору відкривається Повний авторитетний запис на тематичну предметну рубрику, який має такий вигляд (рис. 1):

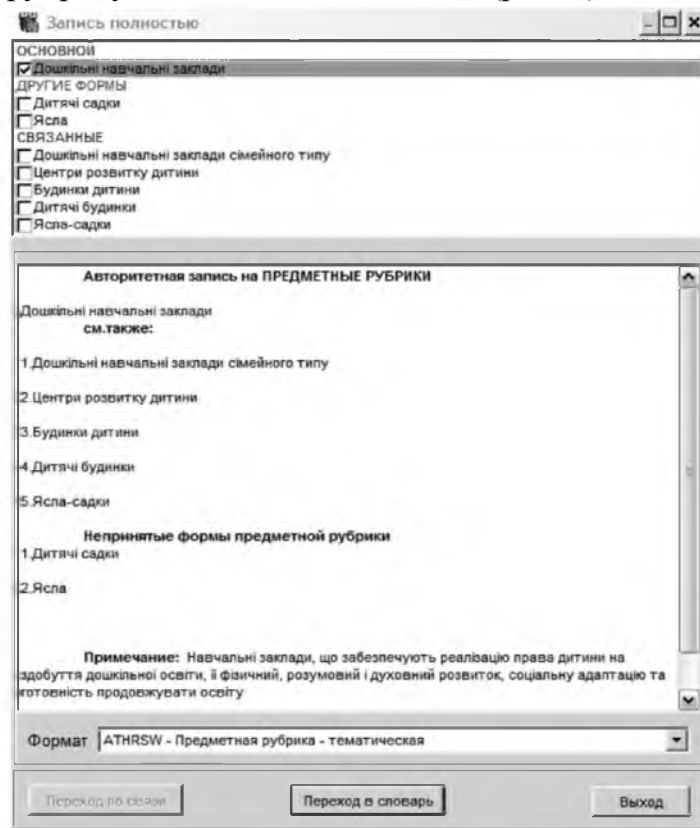


Рис. 1. Авторитетний запис повністю

Таким чином, бачимо, що повний авторитетний запис на тематичну ПР містить:

- прийнятий предметний заголовок;
- варіантні (неприйняті) ПЗ, від яких до прийнятого ПЗ робляться посилання «див.»;
- зв'язані прийняті ПЗ, до яких від прийнятого ПЗ робляться посилання «див. також»;
- довідкову інформацію та примітки щодо прийнятого заголовка.

У процесі роботи над «Методичними рекомендаціями» та «Інструкцією» у 2012 р. автором в експериментальному режимі було розпочато створення авторитетних записів у БД АФ «Предметні заголовки» ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з метою опробування технології формування АЗ і з'ясування нюансів процесу й проблемних моментів. З 2013 р. створення авторитетних записів здійснювалося вже в робочому режимі з використанням відредагованого «Словника предметних заголовків», а також відбулося редагування раніше зроблених АЗ. Станом на 01.10.2013 р. оформлено 28 повноцінних авторитетних записів із відповідними посиланнями й довідковою інформацією, а ще

40 заголовків, які сформувалися в результаті посилань від прийнятих ПЗ, потребують доопрацювання й створення самостійних записів.

Проблеми, що виникли під час формування АФ «ПЗ», переважно пов'язані з можливостями програмного забезпечення ІРБІС і мають суто технічний характер. Наприклад, для формування посилань «див. також» (поле 550) від основного прийнятого ПЗ до зв'язаного прийнятого ПЗ у вбудованому словнику передбачені значення лише для ієрархічних відносин типу «більш вузьке/широке поняття» (h/g). Якщо зв'язані прийняті ПЗ не мають чітко виражених ієрархічних відносин з основним ПЗ, але близькі за тематикою до основного ПЗ або мають асоціативний характер, спеціальні позначки для них відсутні. У таких випадках доводиться використовувати одну з вищезазначених позначок (що є не дуже коректним), а в полі 305 записувати уточнювальні пояснення до цих посилань.

На жаль, у САБ ІРБІС не передбачено встановлення зв'язків між основним ПЗ (поле 210) і словником «Персоналії», базами даних АФ «Індивідуальні автори», АФ «Колективні автори», які дозволяли б робити посилання від основного ПЗ безпосередньо на відповідний запис в АФ «ІА», АФ «КА», «Персоналіях».

Висновки.

1. Новизна роботи полягає в тому, що вперше на наукових підходах створюється галузева україномовна база даних предметних заголовків із питань освіти, педагогіки й психології, зокрема Авторитетний файл «Предметні заголовки». Створенню БД АФ «Предметні заголовки» передувала тривала й копітка робота за участі автора над практичним посібником «Предметизація документів з питань освіти, педагогіки та психології», в якому представлено теоретичні та науково-методичні засади предметизації документів, і його невід'ємною складовою частиною – «Словником предметних заголовків», який сформовано з урахуванням інформаційних потреб фахівців освітянської галузі і котрий розглядається нами як базовий для створення БД АФ «Предметні заголовки», а також для використання освітянськими бібліотеками під час кооперування діяльності в процесі формування інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу.

2. Розвиток корпоративних мереж, упровадження різних форм міжбібліотечної взаємодії, таких як створення зведених електронних каталогів, обмін бібліографічними базами даних, взаємне надання бібліотеками доступу до своїх інформаційних ресурсів потребують ведення автоматизованої каталогізації в єдиному форматі з дотриманням єдиних для всіх правил каталогізування, зокрема використання нормативних, інструктивних і методичних матеріалів із питань індексування обумовлює необхідність створення стандартизованого словника (авторитетного файлу) предметних заголовків, який підтримує уніфікацію в предметизації, дає можливість здійснювати глибокий і результативний пошук в ЕК, гарантує його повноту й точність і використовується як контролюючий словник в організації тематичного доступу до БЗ документів.

3. Для забезпечення цього технологічного процесу вперше в Україні розпочато роботу зі створення в ЕК САБ ІРБІС бази даних авторитетного файлу «Предметні заголовки» із питань освіти, педагогіки й психології, що сприятиме уніфікації в створенні записів в ЕК як у межах однієї бібліотеки, так і в умовах міжбібліотечної взаємодії, особливо в умовах кооперування діяльності бібліотек, створення зведених баз даних, обміну бібліографічними записами тощо; забезпечить найбільш поширений вид пошуку за назвою предмета. Створення машиночитного уніфікованого списку ПЗ дозволить значно поліпшити якість та ефективність автоматизованого опрацювання документів і рівень бібліографічного обслуговування користувачів.

4. У подальшому планується продовжувати роботу з формування бази даних АФ «ПЗ»; поступово впроваджувати використання авторитетних записів у процес предметизації документів не тільки в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, а й в усіх освітянських бібліотеках України для забезпечення ефективної міжбібліотечної взаємодії під час впровадження інтеграційних процесів.

Список використаних джерел

1. Антоненко І. П. Авторитетний контроль бібліографічних записів [Електронний ресурс] / Антоненко Ірина Петрівна // Бібл. вісн. – 1995. – № 4. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/articles/1999/95aipkbz.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.10.2013.
2. Бардієр К. В. Засоби підтримки лінгвістичного забезпечення електронних каталогів бібліотек [Електронний ресурс] / К. В. Бардієр // Реєстрація, зберігання і оброб. даних. – 2002. – Т. 4, № 2. – С. 104–113.
3. Технология построения авторитетного файла предметных рубрик в ИНИОН РАН [Электронный ресурс] / С. К. Виленская [и др.]. – Режим доступа: www.librar.org.ua/sections_load.php?s=libraries&id=4011. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 01.10.2013.
4. Коваленко С. Г. Створення авторитетного файлу «Коллективный автор» на базі АБІС «ІРБІС» для електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського [Електронний ресурс] / Коваленко Світлана Георгіївна, Гаврилюк Раїса Павлівна // Інформ. технології і засоби навчання : електрон. наук. фах. вид. / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. – Електрон. текст. дані. – К., 2009. – № 2. – Режим доступу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.10.2013.
5. Масхулия Т. Л. Организация авторитетного/нормативного контроля в электронных каталогах с использованием авторитетных/нормативных файлов национальных библиографирующих учреждений [Электронный ресурс] / Масхулия Т. Л., Селиванова Ю. Г. // Сборник материалов Всероссийского совещания руководителей федеральных и региональных библиотек России «Проблемы создания и интеграции информационных ресурсов российских библиотек». 19–23 апреля 1999 года, Москва / Рос. гос. б-ка [и др.]. – Электрон. текст. дан. – Режим доступа: www.ruslibnet.ru/publ/190499/96.html. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 01.10.2013.
6. Масхулия Т. Л. Стандартизация и кооперация [Электронный ресурс] / Татьяна Масхулия, Юлия Селиванова // Библиограф. дело. – Электрон. текст. дан. – 2004. – № 6. – С. 18–21. – Режим доступа: <http://www.bibliograf.ru/issues/2004/6/25/44/87>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 01.10.2013.

7. *Муктепавел А. В.* Авторитетные файлы предметных рубрик в условиях автоматизированной каталогизации: проблемы создания и ведения [Электронный ресурс] : автореф. дис... канд. пед. наук : специальность 05.25.03 «Библиотечное и библиографоведение» / Муктепавел Айнва Вольдемаровна. – Электрон. текст. дан. – СПб, 1999. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/avtoritetnye-faily-predmetnykh-rubrik-v-usloviyakh-avtomatizirovannoi-katalogizatsii-problem#ixzz2TLGXFy3V>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 01.10.2013.

8. *Подошова Н. В.* Значення лінгвістичного забезпечення автоматизованих інформаційно-бібліотечних систем та проблеми уніфікації ПІМ для розвитку корпоративної каталогізації / Н. В. Подошова // Актуальні питання каталогізації в умовах впровадження нових інформаційних технологій : матеріали наук.-практ. семінарів / Держ. закл. «Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка». – Електрон. текст. дан. – Х., 2011. – С. 42–49. – Режим доступа: <http://korolenko.kharkov.com/94.pdf>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.10.2013.

9. *Подошова Н. В.* Авторитетный/нормативный файл предметных рубрик как основное средство тематического поиска в электронном каталоге ХГНБ им. В. Г. Короленко [Электронный ресурс] / Н. В. Подошова, В. Ю. Гарькавец // Актуальні питання каталогізації в умовах впровадження нових інформаційних технологій : матеріали наук.-практ. семінарів / Держ. закл. «Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка». – Электрон. текст. дан. – Х., 2011. – С. 36–42. – Режим доступа: <http://korolenko.kharkov.com/94.pdf>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 01.10.2013.

10. *Рогова П. І.* Інтеграційні процеси у діяльності освітянських бібліотек МОН України і НАПН України в умовах інформатизації [Електронний ресурс] / Рогова Павла Іванівна // Інформ. технології і засоби навчання : електрон. наук. фах. вид. / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. – Электрон. текст. дані. – К., 2013. – Т. 38, № 6. – С. 217–233. – Режим доступа: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/937/700#.U14KE1V_scc. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.01.2014.

11. *Селиванова Ю. Г.* Проблемы создания национального авторитетного файла предметных рубрик в России [Электронный ресурс] / Селиванова Ю. Г., Войскунский В. Г. // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества : III Междунар. конф. «Крым – 1996», Ялта, 1–9 июня 1996 г. / Гос. публич. науч.-техн. б-ка России. – Электрон. текст. дан. – М., 1996. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea96/report/DOC1/58.html>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 01.10.2013.

12. *Стрішенець Н. В.* Поняття предметних рубрик в американському бібліотечознавстві / Н. Стрішенець // Бібл. планета. – 2010. – № 2. – С. 12–16.

13. *Суворова В. П.* От манускрипта – к национальному файлу / Валентина Суворова // Библи. дело. – 2003. – № 9. – С. 29–33.

14. *Чегриниць М. М.* Формування авторитетного файлу предметних рубрик як тематичного навігатора електронного каталогу ХДНБ ім. В. Г. Короленка [Електронний ресурс] / М. М. Чегриниць // Актуальні питання каталогізації в умовах впровадження нових інформаційних технологій : матеріали наук.-практ. семінарів / Держ. закл. «Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка». – Электрон. текст. дані. – Х., 2011. – С. 29–36. – Режим доступа: <http://korolenko.kharkov.com/94.pdf>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.10.2013.

15. *Юрченко Я. Г.* Авторитетный контроль как важнейший элемент интеграции [Электронный ресурс] / Юрченко Янина Геннадьевна // Фонды и каталоги Кузбасса: Опыт. Проблемы. Решения : науч.-практ. сб. / Кемер. обл. науч. б-ка им. В. Д. Федорова. – Электрон. текст. дан. – Кемерово, [б. г.]. – Вып. 2. – Режим доступа: www.kemrsl.ru/documents/founds/vip2/vip2.5.htm. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 01.10.2013.

Н. Е. Зорина

База данных Авторитетного файла «Предметные заголовки» электронного каталога ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского – важный элемент интеграции

В статье освещаются основные аспекты процесса основания базы данных авторитетного файла тематических предметных рубрик по вопросам образования, педагогики и психологии электронного каталога Государственной научно-педагогической библиотеки Украины имени В. А. Сухомлинского; раскрывается его значение для формирования интегрированного отраслевого информационного ресурса; рассматривается технология создания авторитетного файла «Предметные заголовки».

Ключевые слова: предметные рубрики, предметные заголовки, предметизация, электронные каталоги, авторитетные файлы, авторитетные записи, библиотеки, информационные ресурсы.

N. E. Zorina

The Database of the Authoritative File «Subject Headings» in the electronic catalogue at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine is an important component of integration

The article highlights the main aspects of starting a database of the authoritative file of thematic subject headings concerning education, pedagogy and psychology in the electronic catalogue at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine. The researcher reveals its importance as far as the formation of the integrated branch information resource is concerned. The author of the article considers the technology of creating the authoritative file «Subject Headings».

Key words: subject rubrics, subject headings, subject indexation, electronic catalogues, authoritative files, authoritative records, libraries, information resources.

Надійшла до редколегії 08.11.2013 р.

УДК 025.4.036-027.522:37(043.5)

С. Г. Коваленко,

наук. співроб. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

ЗВЕДЕНА БАЗА ДАНИХ ДИСЕРТАЦІЙ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ – СКЛАДОВА ІНТЕГРОВАНОГО ГАЛУЗЕВОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ

Висвітлено процес створення бібліографічної Зведеної бази даних дисертацій з питань освіти, педагогіки і психології на базі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Ключові слова: дисертації, зведені бази даних, освіта, педагогіка, психологія, інтегрований галузевий інформаційний ресурс.

Постановка проблеми. Сьогодні, за часів кардинальних соціальних та економічних змін, що відбуваються в українському суспільстві, відчутно зростає роль педагогічної науки, яка визначає мету, зміст, форми й методи виховання та підготовки молодого покоління до життя й праці, впливає на розвиток і вдосконалення національної освіти. Дослідження теоретичних проблем виховання й навчання, практичних шляхів поліпшення якості навчально-виховного процесу мають у цей період якнайповніше задовольняти потреби практики. Діяльність в такому